

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Скрипник Світлана СКРИПНИК

"24" серпня 2021 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Морозова Олена МОРОЗОВА

Протокол засідання кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов ХДАЕУ

від "24" серпня 2021 року № 11

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) рівень

Освітня програма – «Економіка»

Спеціальність – 051 Економіка

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Херсон – 2021

Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Конкурентоспроможність підприємства
Факультет	Економічний
Назва кафедри	готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов
Викладач	Грановська В. Г. – доктор економічних наук, доцент
Контактна інформація	Грановська В. Г. Контактна інформація моб. тел.: 095 419 15 15 e-mail: vgranovska@ukr.net
Графік консультацій	понеділок 16.00-17.00
Програма дисципліни	Програма вивчення навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 051 Економіка.
Мова викладання	Українська

1. Анотація курсу

Анотація курсу	У межах цього курсу здобувачі вищої освіти поглиблюють знання щодо науково-обґрунтованих заходів з розроблення та реалізації механізму управління конкурентоспроможністю підприємств, спрямованих на підвищення ефективності існуючих та досягнення нових конкурентних переваг, забезпечення сталості конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах балансування їх потенціалу з вимогами середовища
Інформаційний пакет дисципліни	http://dspace.ksau.kherson.ua:8888/course/view.php?id=641

2. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	<u>Мета викладання дисципліни</u> полягає у розширенні теоретичних знань з питань конкурентоспроможності підприємств, а також оволодіння здобувачами методичним інструментарієм, практичними навичками з результативного управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах господарювання.
Завдання вивчення дисципліни	<u>Завдання вивчення дисципліни</u> передбачає теоретичну та практичну підготовку здобувачів третього рівня вищої освіти з питань: <ul style="list-style-type: none"> – теорії конкуренції, конкурентних переваг та конкурентоспроможного управління підприємством; – набуття навичок оцінки рівня конкурентоспроможності різних об'єктів; – узагальнення та структурування знань щодо моделей та методики оцінювання конкурентоспроможності підприємства; – визначення обсягів конкурентного галузевого середовища підприємства й оцінюванні розташування сил на ринку; – ідентифікації видів конкурентних переваг; – економічного обґрунтування та конкретизації функції управління конкурентоспроможністю підприємства;

	<ul style="list-style-type: none"> – вироблення конкурентоспроможних рішень для досягнення необхідних конкурентних переваг. <p>Результатом вивчення дисципліни «Конкурентоспроможність підприємств» здобувач повинен отримати:</p> <p>знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – категоріального апарату та взаємозв'язку основних категорій теорії конкуренції; – економічні та методологічні засади застосування сучасних інформаційних технологій, економіко-математичних моделей для вирішення експериментальних і практичних завдань; – економічні та правничі засади управління діяльністю підприємства, дослідження економічних і соціальних процесів; – порядку застосовування у викладацькій та дослідницькій діяльності наукових підходів до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економіці; – реалізації управлінських рішень щодо забезпечення конкурентоспроможності в економіці. <p>уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – використовувати економічні результати у професійній діяльності; – вибирати і використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій у педагогічній, дослідній та економічній діяльності; – формулювати нові гіпотези та наукові задачі в сфері економіки, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розвитку на основі наявного ресурсного потенціалу; – обґрунтовувати ідеї та обирати інноваційні рішення, програмне забезпечення та інструменти у соціально-економічній та освітній діяльності; – застосовувати принципи управління персоналом та ресурсами підприємства, основних підходів до прийняття рішень для підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних процесів.
--	--

3. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Інтегральна	Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки у професійній та дослідницько-інноваційній діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань з сучасних економічних процесів та їх застосування у професійній практиці.
Загальні	<ul style="list-style-type: none"> - ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, дотримання правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності - ЗК 7. Здатність ініціювати і розробляти дослідницько-інноваційні проекти та управляти ними, використовувати інформаційні та комунікаційні технології у науковій діяльності.
Спеціальні (фахові)	<ul style="list-style-type: none"> - ФК 1. Здатність формувати науковий світогляд у сфері економіки з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу. - ФК 3. Здатність до виконання наукових досліджень у сфері економіки на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

	<ul style="list-style-type: none"> - ФК 8. Вміння аналізувати зв'язки та взаємний вплив соціальних та економічних факторів розвитку держави і суспільства, розвитку та управління економікою. - ФК 9. Здатність застосовувати сучасній інструментарій прикладного аналізу економічних даних, використовувати інформаційні системи обробки економічної інформації, впровадження та застосування відповідного програмного забезпечення.
--	---

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН	<ul style="list-style-type: none"> - ПРН 3. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках. - ПРН 5. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі проблеми фундаментальної економічної науки з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, лідерства, автономності та відповідальності. - ПРН 11. Розуміти суть економічних та соціальних відносин, процесів та закономірності їх розвитку; сутність економічної політики, економіки, аграрної економіки. - ПРН 12. Створювати та інтерпретувати нові знання з економіки та управління національним господарством, за галузями, підприємствами, за видами економічної діяльності. - ПРН 13. Уміти застосовувати інформаційні технології до аналізу управлінських рішень, проводити комп'ютерне моделювання та комплексний економічний аналіз в умовах ризику і невизначеності..
------------	---

4. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2
Семестр	4 сем.
Курс	2
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	Вибіркова компонента
Пререквізити	Навчальна дисципліна базується на знаннях таких дисциплін: «Філософія науки та академічна етика», «Методологія й організація наукових досліджень та академічне письмо», «Спеціальність Економіка», «Організація управління науковими проєктами та захист інтелектуальної власності», «Економіка підприємства»
Постреквізити	Знання можуть бути використані при написанні дисертаційної роботи, проведення іншого виду наукової діяльності.

5. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	5.0
-----------------------------------	-----

Лекції	14 год.
Практичні / Семінарські	24 год.
Лабораторні	-
Самостійна робота	112 год.
Форма підсумкового контролю	Залік

6. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Кабінет № 102 (70,0 м ²)
Обладнання	Настінна дошка, багатофункціональний телевізор рідкокристалічний S65UYD20D Smart, інструктивно-методичні матеріали

7. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговорення дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт та інше.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Письмові роботи подані із порушенням термінів виконання (без поважних причин), виконані не в повному обсязі або з ознаками академічної недоброчесності можуть бути оцінені на нижчу оцінку. Перескладання пропусків відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Пропущені заняття (як з поважних, так і неповажних причин), мають бути відпрацьовані в день консультації особисто. Не запізнюватись на заняття. Дотримуватись техніки безпеки. Завчасно ознайомлюватись з темою практичної роботи.
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність, фундаментальність. Опорним для підготовки відповідей та доповідей є матеріали лекції та рекомендованої літератури. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення тем дисципліни.
Академічна доброчесність	Дотримання принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин здобувачами освіти є обов'язковим. Роботи здобувачів є виключно оригінальним дослідженням чи міркуванням. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань та/або розв'язання задач іншими здобувачами) тягне за собою анулювання зароблених балів або перескладання форми контролю. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час підсумкового контролю, виконання контрольних робіт заборонено. Списування під час контрольних, тестових робіт та протягом іспиту заборонено.

8. Структура курсу

Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
		годин				
		лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістова частина 1. Парадигма конкуренції та конкурентоспроможності підприємств						
Лекція 1	Конкуренція як економічна категорія. Конкурентне середовище підприємства	2				
П.Р.1	Сутнісна характеристика поняття «конкуренція». Трансформація економічних концепцій конкуренції. Глобалізація як об'єктивний фактор загострення конкуренції. Модель досконалої конкуренції. Теорія відносної переваги. Представники неокласичної політекономії. Моделі монополістичної, олігополістичної конкуренції та чистої монополії. Об'єкти та суб'єкти конкуренції. Особливості впливу конкуренції на економіку. Види конкурентної поведінки. Державне регулювання конкуренції.			2		5
С.Р. 1	Самостійне опрацювання теоретичних питань.				14	
П.Р.2	Структура і характеристика конкурентного середовища підприємства. Аналіз і прогнозування конкурентного середовища: відбір і розрахунок основних економічних показників (параметрів), які найбільш повно характеризують галузь; визначення конкурентних сил, що діють у галузі і їх впливу на ситуацію, проведення конкурентного аналізу; виявлення чинників, рушійних сил, які викликають зміни в структурі конкурентних сил у галузі; визначення підприємств, які мають найсильніші і найслабкіші конкурентні позиції у галузі; прогнозування найбільш імовірних кроків стратегічних конкурентів; визначення ключових факторів успіху підприємства (КФУ) у конкурентній боротьбі; прийняття остаточного рішення щодо прибутковості і привабливості галузі (заключний етап).			2		5
С. Р. 2	Самостійне опрацювання теоретичних питань, виконання тестових завдань				14	5
Лекція 2	Конкурентоспроможність як характеристика підприємства, що функціонує в умовах ринку	2				
П.Р.3	Сутність та співвідношення понять «ринкові чинники успіху», «ключові компетенції», «конкурентні переваги». Властивості конкурентних переваг.			2		5

	Сфери формування та реалізації конкурентних переваг. Види та джерела формування конкурентних переваг. Класифікація чинників конкурентоспроможності підприємства. Головні аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства.					
С.Р. 3	Самостійне опрацювання теоретичних питань, виконання тестових завдань				14	5
Лекція 3	Взаємозв'язок конкурентоспроможності підприємства із конкурентоспроможністю продукції	2				
П.Р.4	Фактори, чинники та критерії конкурентоспроможності товару. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю товару. Визначення конкурентоспроможності товару. Визначення міжнародної конкуренції товару. Цілі функціонування економічних суб'єктів. Заходи щодо поліпшення якості товару (послуг) як чинник підвищення конкурентоспроможності товарів. Стратегія підвищення якості товару як важливий чинник нецінової конкуренції. Сервісне та постсервісне обслуговування як додаткові чинники підвищення привабливості товарів і зростання їх конкурентоспроможності. Система показників якості промислової продукції. Показники якості послуг. Система забезпечення конкурентоспроможності ринкових продуктів. Стадія реалізації продукції. Пошук і вибір покупців виробленої продукції з кожної товарної позиції.			2		5
С. Р. 4	Самостійне опрацювання теоретичних питань, підготовка та захист реферату				14	4
П.Р.5	Висновок договірних відносин з покупцями. Перевалка, транспортування і збереження товару (на шляху його проходження зі складу виробника до одержувача) за кожною товарною позицією. Визначення конкурентоспроможності послуги на зовнішніх ринках. Світова організація торгівлі та стандартизація якості товарів. Міжнародні стандарти якості ISO. Використання міжнародних стандартів як чинник підвищення якості продукції. Сучасні інструменти та організація контролю якості готової продукції. Міжнародна сертифікація продукції			2		5
С. Р. 5	Самостійне опрацювання теоретичних питань				14	
	Всього за змістовою частиною 1	6		8	70	39
Змістова частина 2. Формування та реалізація конкурентних стратегій підприємств						
Лекція 4	Вибір конкурентної стратегії підприємств	2				

П.Р.6	Система конкурентних стратегій підприємства. Стратегії надбання конкурентної переваги (загальні стратегії конкуренції). Стратегії конкурентної поведінки підприємства. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності як комплексна стратегія. Ситуаційне проектування конкурентної стратегії. Поняття конкурентної стратегії підприємства. Прогнозування, планування, економічне обґрунтування, раціоналізація структур і процесів, управління якістю, ресурсозбереженням та персоналом. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. Співвідношення факторів успіху та конкурентного потенціалу підприємства.			2		5
С. Р. 6	Самостійне опрацювання теоретичних питань				14	
П.Р.7	Властивості конкурентних переваг. Сфери формування та реалізації конкурентних переваг. Процес виділення стратегічних зон господарювання. Класифікація конкурентних переваг підприємства. Сутність концепції «Ланцюгу створення вартості». Основні положення концепції «Стратегічних зон господарювання». Еволюція практичних підходів до використання ключових джерел формування конкурентних переваг.			2		5
С. Р. 7	Самостійне опрацювання теоретичних питань				14	
Лекція 5	Управління конкурентоспроможністю підприємства	2				
П.Р.8	Основні підходи до управління конкурентоспроможністю підприємства. Взаємозв'язок елементів системи управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку. Базові принципи управління конкурентоспроможністю підприємства на світовому ринку. Аналіз фінансового стану підприємства як інструмент підвищення його конкурентоспроможності. Розрахунок ефективності управління підприємством.			2		5
С. Р. 8	Самостійне опрацювання теоретичних питань, виконання тестових завдань				14	
П.Р.9	Процес управління конкурентоспроможністю підприємства. Етапи і процедури процесу управління конкурентоспроможністю підприємства. Загальна блок-схема організаційно-економічного механізму системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Специфічні особливості забезпечення конкурентоспроможності бізнес-організацій різних типів. Організація прийняття конкурентоспроможних управлінських рішень, контролю і стимулювання їх реалізації.			2		5
С. Р. 9	Самостійне опрацювання теоретичних питань				14	
Лекція 6	Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства	2				

П.Р.10	Сутнісна характеристика технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Принципові засади технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Концепція «стратегічних зон господарювання» та її застосування при забезпеченні конкурентних переваг підприємства. Організаційно-економічні аспекти впровадження технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Технологія формування і реалізація інвестиційно-економічної стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства.			2		5
С. Р. 10	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання практичного завдання.				14	5
Лекція 7	Програми підвищення конкурентоспроможності підприємства	2				
П.Р.11	Концепція розроблення та забезпечення реалізації програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Етапи розроблення програми підвищення конкурентоспроможності. Галузева залежність методів і форм конкуренції, їх залежність від зміни виробничої структури. Програми підвищення конкурентоспроможності галузі та країни. Конкурентна політика держави та напрямки її регулювання. Методи захисту конкуренції. Антимонопольне регулювання: сутність та методи. Аналіз конкурентного середовища в Україні та його регулювання.			2		5
С.Р.11	Самостійне опрацювання теоретичних питань, виконання та захист індивідуального завдання.				14	6
П.Р.12	Характерні особливості сучасного стану міжнародної конкуренції. Вплив глобальних і регіональних чинників на еволюцію сучасної конкуренції. Маркетинговий, системний, інноваційний, глобальний, ситуаційний, комплексний підходи до оцінки міжнародної конкуренції. Основні вектори розвитку міжнародної конкуренції.			2		5
С.Р.12	Самостійне опрацювання теоретичних питань				14	
Всього за змістовою частиною 2		8		14	52	51
Разом		14		24	112	90
Додаткові бали						10
Максимальна кількість балів						100

9. Форми і методи навчання

Лекція	Методи навчання, які використовуються: словесні, наглядні, пояснювально-ілюстративні, аналітичні, дослідницькі. Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів здійснюється через застосування таких форм навчання, як: проблемні лекції, лекції теоретичного моделювання; презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань, рефератів, есе; застосування наочних матеріалів; моделюючі вправи, розв'язування творчих задач та завдань; консультації (настановні, контрольні, проблемні); написання наукових завдань.
Практичні /Семінарські	Презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, бесіди, дебати, кейс-методи, метод «мозкового штурму» тощо.
Лабораторні	-
Самостійна робота	Самостійна та індивідуальна роботи здобувача передбачає теоретичне опрацювання питань, передбачених силабусом та програмою освітньої компоненти, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблену проробку за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу. Видами роботи можуть бути підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання тренувальних тестів, написання рефератів, есе, пошук інформації з літературних джерел і мережі Internet та проведення елементів наукової роботи. Наукова робота здобувачів здійснюється у роботі гуртків, підготовці та виступах на наукових студентських конференціях, написанні статей.

10. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль	
Використовують наступні методи контролю: усний, письмовий, комбінований, дискусійний. Тестовий контроль, перевірка творчих завдань, оцінка за активність здобувачів на заняттях, тези виступів на конференціях, участь у конференціях, публікація статті, створення презентацій.	
Підсумковий контроль за змістовою частиною	
Опитування	
Підсумковий контроль	
<p>сновні методи контролю знань здобувачів: за окремою змістовою частиною:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усна перевірка (опитування, розв'язання проблемних ситуацій тощо) на практичних заняттях, враховуючи, що рівень підготовки здобувача науково-освітнього рівня доктор філософії відображає систематичність його самостійної роботи над курсом (12 занять × 5 бал = 60 балів); - тестова перевірка за темами дисципліни (3 теми × 5 бал = 15 балів); - практична перевірка - розв'язання задач, вправ (1 робота × 5 бали = 10 балів); - захист рефератів, доповідей (1 роботи × 4 бали = 4 балів); - виконання і захист ІНДЗ (1 робота × 6 балів = 6 балів). - до 10 додаткових балів за участь у неформальній освіті, участь у конференціях, проходження стажування тощо. <p>Поточний контроль: загальна (максимальна) сума балів за змістові частини – 90; загальна (максимальна) сума балів, з урахуванням додаткових</p>	

балів - 100.

Здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії може бути допущений до іспиту, якщо він має позитивні оцінки за підсумками кожної із змістових частин.

Підсумковий контроль: залік.

Максимальна кількість - 100 балів.

Основні вимоги до контролю знань наведені у Положенні про оцінювання знань здобувачів ВО ХДАЕУ.

Розподіл балів з дисципліни «Конкурентоспроможність підприємств»

Поточне оцінювання та самостійна робота								Додаткові бали	Підсумковий бал
Змістовний модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	100
5	10	10	14	10	15	10	16		

11. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

12. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	<ol style="list-style-type: none">Hofer C. W. Conceptual Construct for Formulating Corporate and Business Strategies / C. W. Hofer. Boston : Intercollegiate Case Clearing House, 1977. 754 p.Natalia V. Trusova, Tetiana A. Cherniavska, Yurii Y. Kyrylov, Viktoriia H. Hranovska, Svitlana V. Skrypnyk, Liubov V. Borovik. Investment Attractiveness of the Economy of the World Countrsties in the Polystructural Space of Foreign Direct Investments. <i>Journal of Advanced</i>
--------------------	---

Research in Law and Economics, [S.l.] v. 11, n. 2, p. 645 – 660, mar. 2020.

3. Shay J. P. Dynamic Competitive Strategy: Towards a Multiperspective Conceptual Framework Jeffrey P. Shay, Frank T. Rothaermel. URL: <http://scheller.gatech.edu/directory/faculty/rothaermel/pubs/99LRP.pdf>.

4. Бойко В., Бойко Л. Сучасні підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність аграрних підприємств». *Фінансовий простір*. 2019. № 3(35), С. 23- 31.

5. Бойко В.О., Бойко Л.О. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України [колективна монографія] За заг. редакцією А.В. Руснак. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. С. 43-51.

6. Грановська В. Г. Конкурентоспроможний розвиток аграрних підприємств : монографія. Херсон : Олди Плюс., 2018. 453 с.

7. Грановська В. Г. Формування інституційного механізму забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 18. Част. 1. С. 124-129.

8. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г. Агротехнопарки - інноваційний напрям конкурентоспроможного розвитку підприємств аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 65-73.

9. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України на основі впровадження інновацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 24. С. 5-9.

10. Кирилов Ю.Є., Грановська В. Г. Модель забезпечення конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств: теоретико-методичний аспект . *Економіка АПК*. - 2019. № 11 С. 70-78.

11. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

12. Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. / Р. Л. Лупак, Т. Г. Васильців. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.

13. Управління міжнародною конкурентоспроможністю : навчальний посібник у структурно-логічних схемах / укладачі: Т. В. Андросова, Л. О. Чернишова. Х. : ХДУХТ,

	<p>2019. 202 с.</p> <p>14. Юхименко П. Конкурентоспроможність підприємства: підручник. Вид: ЦУЛ, 2020.320 с.</p>
Додаткова	<ol style="list-style-type: none"> 1. Geomarketing As A Tool For Ensuring The Competitive Development Of Agricultural Enterprises / Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph / V. O. Boiko, N. I. Verkhoglyadova, O. M. Volska, V. H. Hranovska. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. 55-74 pp. 2. Hranovska V.H., Krykunova V.M., Morozova O.S., Katsemir Y.V., & Voloshchuk V.V. (2021). Determinants of the development of hotel and restaurant enterprises of ukraine in the intersectoral industry of services. <i>GeoJournal of Tourism and Geosites</i>, 35(2), 537–547. 3. Łukasz Kuźmiński, Tomasz Jalowiec , Piotr Maśloch , Henryk Wojtaszek , Ireneusz Miciuła. Analysis of Factors Influencing the Competitiveness of Manufacturing Companies. <i>European Research Studies Journal</i> Volume XXIII, Issue 2, 2020. pp. 217-227. 4. Trusova N.V., Cherniavska T.A., Pasiaka S.R., Hranovska, V.Hr., Prystemskyi, O.S., & Demko, V.S. (2020). Innovative Clustering Of The Region In The Context Of Increasing Competitive Positions Of The Enterprises Of The Tourist-Recreational Destination. <i>GeoJournal of Tourism and Geosites</i>, 31(3), 1126–1134 5. Viktoriia Hranovska, Lena Morozova, Yana Katsemir and Oleksandra Nenko Methodology of Environmental Competence Formation in Tourism. Business Management. <i>International Journal of Management</i>. 2020. № 11 (6). pp. 801- 811. 6. Грановська В. Г. Підвищення конкурентоспроможності продукції овочівництва на основі управління якістю. Сучасні тренди і перспективи розвитку овочівництва у Херсонській області : монографія. Вип.2 / за ред.. д.е.н., проф. Н.С. Танклевської. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. 308 с. 7. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г., Алещенко Л. О. Формування конкурентних переваг суб'єктів туристичної галузі. <i>Економіка АПК</i>. 2020. № 5. С. 45-55. 8. Кирилов Ю.Є., Грановська В. Г. Інвестиційний механізм забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. <i>Економіка та держава</i>. №12. 2019. С. 13-18. 9. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г. Комплексне оцінювання конкурентоспроможності

	<p>аграрних підприємств Херсонської області та обґрунтування напрямів її підвищення. <i>Ефективна економіка</i>. 2019. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2019/5.pdf</p> <p>10. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г. Підходи та критерії діагностики конкурентоспроможності аграрних підприємств. Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: [колективна монографія] / ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», каф. обліку і оподаткування ; за заг. ред. Л. О. Мармуль. Херсон: Айлант, 2019. С.201-213.</p> <p>11. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 051 – Економіка / Е. І. Цибульська ; Нар. укр. акад. Харків : Вид-во НУА, 2018. 320 с.</p> <p>12. Мармуль Л.О., Бойко В.О. Методика визначення конкурентоспроможності аграрних підприємств із застосуванням показників багатомірної статистики. <i>BlackSea. Scientific journal of academic research. Economic, management&marketing and engineering. Tbilisi, Georgia</i>. 2014. Volume 08 issue 01. P. 82-86.</p>
<p>Інформаційні ресурси</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://www.rada.gov.ua/ 2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: http://www.kmu.gov.ua/ 3. Архів наукового журналу "Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка". URL: http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal 4. Офіційний сайт Державної статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ 5. Офіційний сайт Міністерства економіки України URL: https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA 6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ 7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: https://nlu.org.ua/ 8. Репозитарій ХДАЕУ. URL: http://dspace.ksau.kherson.ua/